

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 2, Ağustos/August 2021

Fatih YERDEMİR

Dr., Gazi Üniversitesi
fatihyerdemir@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3147-5012>

Abdülazîz Âsım Efendi'nin Kaside Nazım Şekliyle Yazdığı Türkçe Sâl-i Cedîd Şiirleri

*Sâl-i Cedîd The Turkish Poems Written By Abdülazîz
Âsım Efendi In The Style of Ode*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 14.07.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 23.08.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.08.2021

Atıf/Citation

YERDEMİR, F. (2021). Abdülazîz Âsım Efendi'nin Kaside Nazım Şekliyle Yazdığı Türkçe Sâl-i Cedîd Şiirleri. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (2), 1479-1488.
<https://doi.org/10.34083/akaded.971467>

YERDEMİR, F. (2021). Sâl-i Cedîd The Turkish Poems Written By Abdülazîz Âsım Efendi In The Style of Ode . *Journal of Academic Language and Literature*, 5 (2), 1479-1488.
<https://doi.org/10.34083/akaded.971467>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

Klasik Türk Şiirinde “sâl-i cedîd, tebrik-i sâl, tebrik-i sâl-i cedîd” başlıklarıyla yeni yılı tebrik için kaleme alınan tarih manzumeleri tespit edilebildiği kadarıyla 16. yüzyılda Cevrî ile görülmeye başlanmıştır. 17. yüzyılda Aynî; 18. yüzyılda ise Şeyh Gâlib, Nedîm ve Sünbül-zâde Vehbî'nin manzumeleri ile devam etmiştir. 19. yüzyılda divanların yanı sıra bazı gazetelerin edebiyat köşelerinde sâl-i cedîd şiirleri yayımlanmıştır. Bu bağlamda, Muallim Nâcî'nin *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinin edebiyat köşesini yönetmeye başlamasıyla, gazetede sâl-i cedîd şiirlerinin de yayımlandığı gözlemlenmiştir.

17. ve 18. yüzyıllarda kıt'a ve kaside nazım şekilleriyle kaleme alınan “sâl-i cedîd” şiirleri 19. yüzyıldan itibaren muhammes, murabba gibi nazım şekilleriyle de yazılmaya başlanmıştır. 19. yüzyılda daha çok devlet kademelerinde görev yapan memurlar tarafından nazmedilen bu şiirlerde, yeni yıl tebrikiyle beraber devrin padişahının övgüsü yer almıştır. *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde ilk yayımlanan sâl-i cedîd şiirlerinden biri, Abdülaziz Âsım Efendi'ye aittir. Onun 1325 numaralı 15 Teşrînisânî 1882 sayısında ikisi Türkçe, ikisi Arapça biri Farsça olmak üzere beş sâl-i cedîd manzumesi bulunmaktadır.

Bu çalışmada adı geçen şaire ait daha önce Latin harfli Türk alfabesiyle yayımlanmamış iki Türkçe sâl-i cedîd şiiri kısa bir değerlendirmeye yayımlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sâl-i cedîd, Abdülaziz Âsım Efendi, Medhiye, Tarih Düşürme

Abstract

In Classical Turkish Poetry, historical poems written to congratulate the new year with the titles “sâl-i cedîd, tebrik-i sal, tebrik-i sal-i cedid” began to appear with Cevrî in the 16th century, as far as can be determined. Aynî in the 17th century; In the 18th century, it continued with the poems of Sheikh Galib, Nedim and Sünbül-zâde Vehbi. In the 19th century, poems of sâl-i cedîd were published in the literature corners of some newspapers as well as divans. In this context, it has been observed that when Muallim Nâcî started to manage the literature column of the newspaper Tercümân-ı Hakikat, the poems of sal-i cedid were also published in the newspaper.

In the 17th and 18th centuries, the poems of "sâl-i cedîd", which were written in kıt'a and ode verse forms, started to be written in verse forms such as muhammes and murabba from the 19th century. In these poems, which were written mostly by civil servants who served in the 19th century, there is also the praise of the sultan of the period as well as the new year greeting. One of the first sâl-i cedîd poems published in the newspaper Tercümân-ı Hakikat belongs to Abdülaziz Âsım Efendi. There are five sâl-i cedîd poems, two in Turkish, two in Arabic and one in Persian, in his issue of 15 Teşrînisânî 1882 numbered 1325.

In the study, two Turkish sâl-i cedîd poems belonging to the beforementioned poet, which have not been published in the Turkish alphabet with Latin letters, will be published with a short evaluation.

Keywords: Sâl-i cedîd, Abdülaziz Âsım Efendi, Medhiye, History Reduction

GİRİŞ

“Sâl” kelimesi Farsça “olup yıl manasına gelmektedir. Klasik Türk Edebiyatı’nda bu kelimedenden türetilen birçok kelime bulunmaktadır: Sâl-i hâl: İçinde bulunulan yıl, bu sene; sâl-be-sâl: Yıldan yıla, her yıl; sâl-dîde: Yıl görmüş, yaşlı; sâl-hurde: Yıl yemiş, yaşlı, yillanmış, tecrübeli; sâl-nâme: Yıllık kelimeleri bunlardan bazılarıdır (Ahmed Vefik Paşa, 1308, s. 1157). Cedîd Arapça yeni manasına gelmektedir. Kâmûs-ı Osmânî’de nev-sâl, sâl-i hâl manasında olduğu yazılıdır (Mehmed Salâhî, 1313, s. 10). Klasik Türk Şiiri’nde “sâl-i cedîd” manzumeleri, yeni yılın tebriki maksadıyla kıta, kaside, murabba, muhammes gibi nazım şekilleri ile kaleme alınan ve tarih düşürmeyi de içeren bir nazım türüdür.

Müslümanlar tarafından Hicri takvimin Muharrem ayının ilk günü yeni yıl sayılmaktadır. Sâl-i cedîd şiirleri, her yıl miladi takvime göre değişiklik göstermektedir. Şairler yeni yılın gelmesini tarih düşürerek kutlarken aynı zamanda devrin padişahına ve devlet adamlarına da methiyeler yazmışlardır. 19. yüzyılda bu maksatla kaleme alınan şiirler, hem tarih düşürmek, hem yeni yılı tebrik etmek hem de memduhu övmek özellikleri ile öne çıkmıştır.

Klasik Türk Şiirinde türler üzerinde yapılan çalışmalarda müstakil bir tür olarak adı zikredilmemiştir. H. İbrahim Tuğluk, sâl-i cedîd şiirlerini, yeni yıl münasebetiyle sunulan Tebrik-nâmeler başlığı altında değerlendirmiştir. Ona göre Tebrik-nâmeler¹ edebî bir terimdir. Akraba, dost, devlet büyükleri, dinî şahsiyetler ve saygın kişilere doğum, sünnet, evlilik, terfi, dinî törenler, cülûs, sıhhat bulma, zafer, uzak bir yerden teşrif, yeni bir yapı inşa etme, satın alma, var olan bir yapının onarılması, yeni yıl vb. vesilelerle sunulan manzum veya mensur eserlerin tamamının bu tür içerisine girdiğini ifade etmiştir (Tuğluk, 2010, s. 42-60).

“Sâl-i cedîd” manzumelerine konu olarak benzeyen nazım türü nevrûziyelerdir. Bahariyye olarak da adlandırılan bu şiirler baharın gelişini konu alır. Yeni gün manasına gelen nevruz kelimesi, Türk boylarınca tabiatın yeniden uyanışı ve tarımsal faaliyetlerin başlangıcı vesilesiyle düzenlenen 21 Mart bahar kutlamalarının adı olarak kullanılmıştır. Bu tarih bazı Türk devletlerinde kullanılan takvimlerde yılın başlangıcı olmuştur. On iki hayvanlı Türk takvimi ve Celâli takviminin başlangıcı (Nevrûz-ı sultânî) 21 Mart’tır (Gündüz, 2007 s.60). Nevruz kelimesi Selçuklular döneminde yeni

¹ *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*’nın “Türler” bölümünü hazırlayan Prof. Dr. Mustafa İsen, bu türden bahsetmemektedir. *Eski Türk Edebiyatına Giriş* adlı kitabın “Türler” kısmını yazan Doç. Dr. Neslihan Koç Kesin, Medh/Övgü veya Tebrik İçeren Türler diye bir bölümden bahsetmektedir. Keskin, burada sıhhat-nâme bölümünde padişahın ömrünün uzun olması, hastalıktan iyileşmesi için yazılan eserleri tebrik-name olarak aktarmış, yeni yılın gelişi ile ilgili bir açıklama yapmamıştır (Keskin vd., 2007, s. 415).

yıl manasında kullanılmasına rağmen Osmanlı'da toprağın canlanması, doğanın yeniden yaşam bulması manasında kullanılmıştır. Nevruzîyeler, daha çok kasidelerin nesib (teşbîb) bölümlerinde yer almıştır. Sâl-i cedîd şiirlerinde baharın değil yeni yılın gelişi konu edilir. Sonra devrin yöneticilerine övgü ön plana çıkarılır. Akabinde, genelde son beyitlerde tarih düşürülür. Tarih düşürme, Nevruzîyelerde yaygın bir gelenek değildir. Yeni yıl tebriki için yazılan manzumeler, o yılın bahar aylarına denk gelmişse şairler, baharın gelişini de şiirlerinde konu etmişlerdir. Bu durum o şiirlerin Nevruzîye olduğunu göstermemektedir.

Sâl-i cedîd şiirleri neredeyse bütün nazım şekil ve nazım birimleriyle kaleme alınmış bir türdür².

16. yüzyılda *Cevrî Divânı*'nda kaside nazım şekliyle ilk örneği görülen sâl-i cedîd şiirleri 17. yüzyılda Aynî'nin kıt'aları ile devam etmiş, 18. yüzyılda Şeyh Gâlib'in kaside ve kıt'aları, Şeyhülislâm Es'ad, Nedîm, Refî-i Kâlâyî ve Nâşid'in kıtaları ile sürdürülmüştür. Bu şiirlerde genelde devrin padişahları ve sadrazamları methedilmiştir. 19. yüzyılda Nâ'îl Abbas Paşa ve Fâzıl'ın kıt'alarında bu tür şiirler görülmüştür (Tuğluk, 2010, s. 60). Bu dönemde en çok sâl-i cedîd şiirleri yazan önemli isimlerden biri Ali Emîrî'dir. Onun *Divânı* ve *Levâmi'ul-Hamîdiyye* adlı eserlerinde II. Abdülhamit'in övgüsünü içeren çok sayıda yeni yılı tebrik manzumesi vardır. Bunlardan en dikkati çeken *Divânı*'ndaki mütekerrir muhammes nazım şekli ile yazdığı sâl-i cedîd manzumesidir (Yazar, 2020, s. 1122-1123). *Levâmi'ul-Hamîdiyye* adlı eserinde Yeni Yıl Tebriki İçin Târîh Manzûmesi başlığı altında 61 adet sâl-i cedîd manzumesi bulunmaktadır (Ekinci, 2019). Bir önceki yüzyıla kadar divanlarda tek tük görülmeye başlayan bu tarz manzumeler, bu asırda divanların yanı sıra, *Tercümân-ı Hakikat* gibi devrin gazetelerinde de kendine yer bulmuştur.

Tanzimat fermanıyla siyasi yaşamda meydana gelen değişiklikler, sosyal yaşamda da kendini göstermiştir. Bu doğrultuda Klâsik Türk Şiiri'nde birtakım şekil ve muhteva değişiklikleri ortaya çıkmıştır. Devrin zihniyetindeki değişiklik bütün edebiyat algısını değiştirmez. Türk Edebiyatının dönemlerinin geçmişten geleceğe birbirine benzer yön ve anlayışları devam eder (Haykır, 2012, s.214). Bu nedenle bir önceki yüzyıla kadar divanlarda çok az sayıda görülen sâl-i cedîd şiirleri divanların yanı sıra değişen dönemin zihniyet yapısının en iyi gözlemlenebildiği devrin gazetelerinde de kendine yer bulmuştur. Sâl-i cedîd şiirlerinde devlet büyüklerine methiye yazma geleneği de

² *Ali Emîri Divânı*'nda kıt'a ve kaside nazım şekillerinin yanı sıra hem muhammes hem de terci'-i bend nazım şekli ile kaleme alınmıştır (Yazar, 2020). *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinin 2486 numaralı 30 Eylül 1886 tarihli yayımında Muhtâr Efendi'nin (Mektûbi-i Ser-'Askerî) murabba nazım şekli ile yayımlanmış sâl-i cedîd manzumesi mevcuttur.

olduğu için devrin siyasi otoritesine yakınlığıyla bilinen *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde bu nazım türündeki şiirler rağbet görmüştür.

Tercümân-ı Hakikat'te 23 Mart 1881 tarihinde kaside nazım şekli ile yayımlanan ilk sâl-i cedîd şiiri Halep Mahkemesi Başkâtibi Yahya Efendi'nindir. 1881 yılının Mart ayında başlayan yeni yıl için tarih düşürme manzumeleri Teşrînisânî (Kasım) ve Kânûnuevvel (Aralık) aylarında da devam etmiştir. Bu yılda, kaside nazım şekli ile sekiz sâl-i cedîd manzumesi yayımlanmıştır. Bu manzumeleri kaleme alan kişiler Basra Tahrirat eski müdürlerinden Reşit Beyefendi, Erkân-ı Harbiye-yi Umumiye Başkâtibi Muhtar Efendi gibi o devrin devlet memurlarındandır. Daha çok Klâsik Türk Şiiri'ne meraklı ve müstakil bir divanı bulunmayan şahıslar tarafından kaleme alınmışlardır. Muallim Nâcî'nin 1882 yılında *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinin edebiyat köşesini yönetmeye başlamasından sonra sâl-i cedîd şiirlerinde bir artış görülmüştür. Üç yıllık dönemde kaside ve kıt'a nazım şekillerinin yanı sıra muhammes ve murabba nazım şekilleri ile 29 sâl-i cedîd şiiri yayımlanmıştır. Bu manzumelerden bazıları geleneğin devamı olarak noktasız harflerle de kaleme alınmıştır. Yine bu dönemde bu tür şiirlerde devrin padişahı övülmüştür. Gazetede bir şairin birden fazla, sâl-i cedîd şiiri kaleme aldığı görülmektedir. Türkçenin yanı sıra Arapça ve Farsça ile yazılmış olan manzumeler de vardır. Devlet dairesinde görevli memurların yanı sıra tarikat şeyhlerinin de bu tarz şiirler yazdıkları gazetelerden takip edilebilmektedir. Bu şiirlerden bazılarının başlıkları da vardır.

Abdülazîz Âsım Efendi'nin Hayatı ve *Tercümân-ı Hakikat* Gazetesindeki Türkçe İki Sâl-i Cedîd Manzumesi:

Muallim Naci'nin *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinin edebiyat köşesini yönetmeye başladığı dönemde divan sahibi olup devlet memurluğu yapan ilk sâl-i cedîd şairi Abdülazîz Âsım Efendi'dir. Abdülazîz Âsım Efendi, 1218/1803 yılında Bağdat'ta dünyaya gelmiştir. Babası Bağdat Azamiyye Medresesi müderrislerinden Seyyid Mehmed Vesîm Efendi'dir. Medresede babasından Fenârî'ye kadar okumuştur. Babasının ölümünden sonra müderris Mehmed Kâsım Şarzûrî'den ders alarak eğitimini tamamlamıştır. 1827 yılında Bağdat Mevlevîhâne Câmii imam ve hatip görevine atanmıştır. Bu görevi devam ederken 1845 yılında aynı câminin medresesinin müderrisliğine de tayin edilmiştir. Haftanın üç günü Bağdat Hükümet Dâiresi'nde Arapça, Farsça, Türkçe, Kürtçe lisanlarında tercümanlık yapmıştır. 74 yaşında iken oğlu Ali Haydar Efendi ile birlikte İstanbul'a gelmiş, Şehzâdebaşı'nda Emîn Nüreddin Mahallesi'ne yerleşmiştir. 1882'de mevâlî sınıfına geçtiğini bir kıt'asında kendi dile getirmiştir. Abdülazîz Âsım Efendi, 1305/1887'de İstanbul'da vefat etmiş ve Fatih Türbesi Haziresi'ne defnedilmiştir (Arslan, 2021).

Abdülazîz Âsım Efendi'nin biri Farsça, biri Türkçe olmak üzere iki divanı olduğu tespit edilmiştir. *Türkçe Divanı*'nda Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler bulunmaktadır. Abdülkâdir Geylânî, Ahmed Rifâ'î, Hasan Şâzelî, Hacı Bektâş-ı Veli gibi büyük mutasavvıflar için yazdığı methiyelerin yanında Mustafa Reşîd Paşa, Âkif Paşa, Sâmî Paşa, Münif Paşa, Sa'îd Paşa gibi devlet büyüklerine yazdığı kasideleri ve tarih manzumeleri de vardır. Âkif Paşa'nın meşhur *Adem Kasidesi*'ne mukabil *Vücûd* ve *Adem Kasidesi*'ni yazan Abdülazîz Âsım Efendi, Habîbî'nin meşhur "dedim-dedi" redifli müseddesine nazire ve muasırı şairlerden bazılarının gazellerine tahmisler de yazmıştır. *Türkçe Divanı* Millet Kütüphanesi Ali Emîri Manzum No: 267'de bulunan nüshası 3200 beyit civarındadır. Divanın sonunda Mevlânâ'nın *Mesnevîsi*'nin ilk on sekiz beytine yaptığı şerh ile ayrıca bir küçük risale yer almaktadır. Bu risalenin başında "Nat'-ı şatranc ve levha-i nerde benzer bir mel'abe-gâh olan dünyânın ahvâline dâ'ir beş mebhas ve bir hâtıme üzere tertîb olunmuş bir risâle-i ibret-nümâdır"³ şeklinde bir kayıt vardır (Arslan, 2021).

Mehmet Arslan, Âsım Efendi'nin Türkçeyi geç yaşlarda öğrendiği için, Türkçe şiirlerinin başarılı olmadığını ve şiirlerinde dil hatalarının olduğunu söylemiştir. Buna rağmen şiirleri, yaşadığı çağa ayna tutması açısından önemlidir. Şiirlerinin bir bölümü nazire özelliği göstermektedir (Arslan, 2021). Âsım Efendi, Farsçayı divan yazacak kadar iyi bilmektedir⁴.

Bağdatlı Abdülazîz Âsım Efendi'nin Sâl-i Cedîd İçin Yazdığı Manzumeler:

Abdülazîz Âsım Efendi'nin 10 beyitlik kaside nazım şekli ile kaleme alınan ilk sâl-i cedîd şiirinin ilk iki beyti giriş mahiyetindedir. Bu beyitlerde yeni ayın gelişi ile ortalığın aydınlandığı anlatılmıştır. Üçüncü beyit girizgâh özelliği taşır. Şair, burada yeni yılın ve ayın gelişinin Abdülhamit'e yardım haberi verdiğini dile getirmiştir. Dördüncü beyitten sonra şair Sultan Abdülhamit'i övmeye başlamıştır. Sekizinci beyit arz-ı hâl niteliğindedir. Padişahın lütuf beklediğini bunu da cennet gibi olan Bağdat'ı bırakıp geldiğini dile getirerek ifade etmiştir. Dokuzuncu beyit dua; son beyit tarih beytidir.

³ *Türkçe Divânı*'nın sonunda yer alan Mesnevi'nin ilk on sekiz beytini şerhini Ömer Özdemir bir makale ile yayımlamıştır. Özdemir'e göre Abdülazîz Âsım, şerhini İsmail Rüşûhî-yi Ankaravî'nin şerhinden faydalanarak kaleme almıştır. Bundan dolayı da şerhte acziyetinin farkında olduğunu ve şarihînin amacının, insanların kolay hazmedebileceği, onları yormayacak bir şerh yapmaya çalıştığını dile getirmiştir (2017, s. 370).

⁴ *Farsça Divânı* üzerine Atakan Özbeyli tarafından 2014 yılında yüksek lisans tezi yapılmıştır. Âsım Efendi'nin *Türkçe Divânı* hakkında bu zamana kadar bir çalışma yapıp yapılmadığı tespit edilememiştir.

13 beyitlik kaside nazım şekli ile kaleme alınan ikinci sâl-i cedîd şiirin ilk beyti Allah'a hamd ile başlar. İkinci beyitten itibaren Sultan Abdülhamit'in övgüsüne başlanmıştır. Altıncı beyitte padişahın gurbette olanlara yardım ettiğini dile getirerek kendisi de yardım talebinde bulunmuştur. Sekizinci beyitte ilk kasidede olduğu gibi Irak'tan geldiğini, on ikinci beyitte kasidenin yeni yılı tebriki için yazdığını ifade etmiştir. Son beyitte de tarih düşürmüştür.

Sâl-i cedîd için yazılan iki kaside de II. Abdülhamit'in övgüsü içindir. Abdülazîz Âsım Efendi'nin *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde sâl-i cedîd şiirlerinin yayımlanması ile mevâlî sınıfına intikali aynı tarihlere denk gelmektedir.

Bağdād Vilāyeti Fārisī Kātibi ve 'Arabī Mütercimi Sābık-ı Mevāliden faziletli 'Abdül'azîz 'Âsım Efendi Hazretlerinin tebrik-i sâl-i cedîd hakkında ikisi Türkî ve birisi Fārsî ve diger ikisi 'Arabî olmak üzere söyledikleri târih-i belîgdür:

1.

Me fâ' ī lün/ me fâ' i lün/ me fâ' i lün/ me fâ' i lün

Şafağdan parladı nūr-ı ufuk bak şun'-ı Yezdān'a
Ziyā-pāş oldu nūr-ı mäh-ı nev tā sağf-ı Keyvān'a

'Aceb nūr-ı şafağdan oldu eṭrāf-ı ufuk rūşen
Meger nūr-ı meh-i nevdür ziyā-pāş oldu her yana

Beşāretler virür kim sāl u mäh-ı nev bedîd oldu
Dem-â-dem müjde-i nuşret virür 'Abdulhamîd Hāna

Şeh-i kişver-güşā sultān gāzī 'avn-ı 'izzetle
Çıkardı şe'n-i şehin-şāhiyi merdāne meydāna

Tedābîr ile buldı salṭanat mirkāt-ı 'ālül-'āl
Mezāyā-yı hilāfet çıkıdı tā eyvān-ı keyvāna

Beher ān gelmede vaqt-ı hamîdisinde pey-der-pey
Beşāret ehl-i imāna nedāmet ehl-i ṭuğyāna

Şümār-ı mü gibi yulduzda efündur kevākibden
Hezārān levḥaşallāh bu 'ulüvv ü 'izzet ü şāna

Unutdum iltifātiyle behişt-ābād-i Bāğdād'ı
Ki luṭf-ı pādīşāhî hoş gelür vicdān-ı insāna

Ne yerde müstecābü'd-da' ve varurdu bu mışra'dur
İlahî biñ yaşasun zāt-ı hoş-āyāt-ı şāhāne

Gelüp tebrike üçler tehniyetle söyledi ‘Āşım
Mübârek-bâd dâ’im sâl-ı nev ‘Abdülhamîd Hâna
1300
(*Tercümân-ı Hakikat*, nr. 1325, s.2)

2.

Müs tef’ i lün / müs tef’ i lün / müs tef’ i lün / müs tef’ i lün

Ol Hâlıkâ hamd ola kim maḥlûkı hep icâd ider
Tecdîd-i mâh u sâl ile şâh-ı cihâmî şâd ider

Ol şeh ki zıllullâhdur yardımcısı Allâhdur
Sultân-ı ‘âlî-câhdur medḥeyn-i mülk inşâd ider

Alnuḥda nûr-ı ma’adelet destüñde seyf-i saltanat
Bâ-tâc u dîhîm ü nigîn taht üzre ‘adl u dâd ider

Faḥru’l-evel ‘aklı begüm dîbâce-i faẓl u hüküm
Püş ü penâh-ı her ümem ‘âşîleri münkâd ider

Ol cā-nişîn-i Muştafâ sultân Hamîd-i bâ-vefâ
Dünyâya virmişdür şafâ a’ dâsını ber-bâd ider

Zıll-ı zalîl-i Bâridür tevfiḳ-i Yezdân yâridür
Bî-vâye-gâni şâd idüp gurbet-keşâmî yâd ider

Müstansır-ı dünyâ vü dîn ber-ḥaḳḳ Emîrû’l-mü’minîn
Her dem sicâl-i müslimîn eltâfını müzdâd ider

Mülk-i ‘Irâḳ’ı terk idüp geldüm düşüp dergâhına
Ḳuṭb-ı zamândur hamd ola yol gösterür irşâd ider

Geldi ferâḥ gitdi keder yüz gösterüp feth ü zafer
Nâr-ı ḥasedde bed-siyer ḥasret çeker feryâd ider

Şevḳ-i vişâl-i sâl-i nev eflâke te’şîr eyleyüp
Mâh-ı nev için âsumân rûz u şebi ta’dâd ider

Ebrû-yı dilberdür hilâl imâ ider her mâh u sâl
Sultân Hamîd’i nev-be-nev tebşîr ider dilşâd ider

Tebrîk-i sâl-i nev için nâṭıḳ felek kâ’il melek
Her laḫza her dem yek-be-yek ez-nev mübârek-bâd ider

Geldi mübeşşir söyledi târîh-i tāmın 'Âşimā
İşbu şabâh-ı sāl-i nev Sultān Hāmīd'i şād ider

1300

(*Tercümân-ı Hakikat*, nr. 1325, s.2)

Sonuç

Sâl-i cedid şiirleri Klâsik Türk Şiiri'nde ihtiyaca binaen ortaya çıkmış bir nazım türüdür. Devlet adamları, tarikat şeyhleri hem yeni yılın gelişini tebrik etmek hem de padişah ve devlet erkânını övmek için bu şiirleri kaleme almışlardır.

Divan sahibi olmayan bazı devlet memurları, kendilerini göstermek ve kendileri ile ilgili bir duruma dikkat çekmek için bu tür şiirler kaleme almışlar denilebilir. Bu tür şiirler 19. yüzyılda devrin siyasî otoritesine destek özelliği de taşır. Zira bu dönemde II. Abdülhamit'e dış ve muhalif iç basından çok fazla eleştiri gelmektedir. Ancak *Tercümân-ı Hakikat* gazetesi siyasî otoriteye daha yakın olduğundan bu gazetede sadece sâl-i cedid şiirleri değil, şehzade doğumları ve padişah cülûsları için de şiirler yayımlanırken devrin padişahının övgüsü ihmal edilmemiştir.

Sâl-i cedid nazım türünün yeni yılı karşılama tebrikleri, tarih düşürme, devrin devlet adamlarının övgüsü olmak üzere üç önemli özelliği vardır. Önceleri kıt'a ve kaside nazım türleri ile yazılırken 19. yüzyılda gazetenin gelişmesi ile hemen hemen bütün nazım şekilleri ile yazılmaya başlanmıştır. Sâl-i cedid manzumelerinde tarihler, önceleri Hicrî takvime göre kaleme alınmışken zamanla Batı etkisiyle Miladi takvime göre de yazılmıştır. Bu durum gazetelerdeki tarihlerden anlaşılmaktadır. Abdülaziz Asım Efendi de gazetede bu tarz şiirler kaleme almış, aynı tarihlerde padişahın ihsanına kavuşup mevâlî sınıfına yükseltilmiştir.

Kaynaklar

- Ahmed Vefik Paşa (1308). *Lehce-i Osmânî*, Mahmud Bey Matbaası.
- Arslan, M. (2021, 25 Haziran). *Âsım*, Bağdatlı. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/asim-bagdatli>
- Ekinci, H. (2019). *Alî Emîrî'nin Levâmî'u'l-Hamîdiyye'si*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, Ş. (2021, 6 Ağustos). *Nevruz*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/nevruz>
- Haykır, T. (2012). *İbrahim Necmi Dilmen Tarih-i Edebiyat Dersleri*. Polat, N. H (Ed.), *Yöntem Bilgisi Açısından Osmanlı Dönemi Edebiyat Tarihleri* (1. Baskı, s. 193-222). Kurgan Edebiyat.
- Mehmed Salâhî. (1313). *Kâmûs-ı Osmânî* (Cilt II), Mahmud Bey Matbaası.
- Mermer, A., Alıcı, L., Eflatun, M., & Bayram, Y., Keskin, N. K., (2007). *Eski Türk Edebiyatına Giriş* (2. Baskı). Akçağ Yayınları.
- Özdemir, M. (2017). *Bağdatlı Abdülaziz Âsım'ın Türkçe Divan'ının Sonunda Bulunan Mesnevî'nin On Sekiz Beyit Şerhi*. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 368-382.
- Tercümân-ı Hakikat*, Nr. 1325, 15 Teşrînisânî 1882.
- Tuğluk, H. İ. (2010). "Divan Şiiri'nde Manzum Tebrik-nâmeler". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(42), 41-68.
- Yazar, S. (2020). *Ali Emîrî Divânı*. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.